

Foto: Winduhnie

ENERGIETRANSITIE SLAAGT ALLEEN SAMEN MET OMGEVING

14

TOETS 02 16

Het ministerie van Economische Zaken kwam begin dit jaar met een visie op omgevingsmanagement voor energieprojecten. Overheden, burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties moeten samen (meer) optrekken met de energietransitie. Het doel? Winst voor alle partijen, dus óók voor de omgeving!

Windmolenparken kunnen de gemoederen in de omgeving hoog doen oplaaien. Voorzitter Albert Koers van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW) vindt dat een goed omgevingsproces veel kan betekenen. Om die reden vindt hij dat omwonenden van meet af aan moeten worden betrokken en dat wettelijke regelingen de belangen van bewoners beter moeten waarborgen. Lennert Goemans, projectleider Omgevingsmanagement van het ministerie van EZ beaamt dit. Volgens hem moeten overheden, de energiesector en belangenorganisaties meer denken vanuit gebieden en maatschappelijke doelstellingen. De manier waarop Rijkswaterstaat omgaat met de aanbevelingen van de Commissie Elverding kan als voorbeeld dienen. “Wij zetten alle zeilen bij om de afspraken uit het Energieakkoord te behalen. De energietransitie heeft een impact op ons allemaal en de omgeving hebben we daarbij hard nodig. Dat geldt niet alleen als belanghebbende bij grootschalige ontwikkelingen, maar juist ook voor initiatiefnemers zoals de energiecoöperaties. Wij moeten leren denken vanuit het bredere belang van het gebied.”

De Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW) staat in veel projecten de omwonenden bij. De Nederlandse ambitie voor een opgesteld vermogen van 6000 MW in 2020 staat voor hen niet ter discussie. “Een democratisch genomen besluit, waar we niet aan tornen. Wel vragen wij ons af hoe reëel het is, aangezien het bij die 6000 MW slechts om anderhalf procent van het totale energieverbruik gaat. Het is een illusie dat hiermee de energietransitie op te lossen is. Er moet dus nog veel meer worden ingezet op zonne-energie en andere vormen van duurzame energie.”

Voor Windpark De Drentse Monden en Oostermoer in Drenthe zijn plannen voor windturbines met een totaal van 150 MW. Dit gebied is op voor-

DE AUTEUR
Communicatiebureau Geke Kiers, kiersjrn@hetnet.nl

Foto Windunie

Foto Windunie

dracht van de provincie aangewezen als gebied voor grootschalige wind-energie. Omdat het om een groot windpark gaat, is het Rijk bevoegd gezag en de Rijkscoördinatierегeling (RCR) is van toepassing. De procedure is te vergelijken met het tracébesluit, waarmee rijksinfrastructuur wordt aangelegd. Inspraak is op formele momenten geregeld. Bij het windpark De Drentse Monden en Oostermoer zitten overheden niet op één lijn, getuige het feit dat een gemeente concept-zienwijzen heeft toegestuurd aan haar inwoners. Lennert Goemans: “Hoewel het gebied is aangewezen op voor-spraak door de provincie, zie je nu toch dat gemeenten lijnrecht tegenover provincie en Rijk staan. Overheden zouden aan de voorkant samen de am-bitie vast moeten stellen. De procedure is dan de afsluiting van een be-stuurlijk proces in de regio.”

De rijkscoördinatieprocedure laat volgens Albert Koers niet veel zeggen-schap aan de omgeving over. Voor het vertrouwen in de overheid vindt hij dat geen goede zaak. Hij noemt ook het krachtige verzet tegen het wind-park langs de N33 bij Delfzijl, dat tevens aardbevingsgebied is. “Omstandig-heden die niet echt begrip geven voor andere initiatieven waarbij de over-heid is betrokken.”

Albert Koers is wat positiever over de gang van zaken bij Windpark Wierin-germeer, dat in de kop van Noord-Holland gebouwd zal worden. De huidige windturbines uit dat gebied worden vervangen door 99 grotere exempla-ren van 3 tot 4 MW, die in rijen worden geplaatst, de zogenaamde lijnop-stellingen). Voor het project is een Green Deal tussen gemeente, provincie, Rijk en initiatiefnemers gesloten. De structuurvisie werd opgesteld door de gemeente, die vele avonden voor bewoners organiseerde en ook windweek-enden en winddagen organiseerde. Pas na het vaststellen van de structuur-visie werd de locatie van het windpark nader ingevuld. Overheid en initia-tiefnemers investeerden in een goede relatie met de burens. En vanuit het principe om ook lasten en lusten met elkaar te verbinden, werd een Polder-profijtplan opgesteld, waarmee direct omwonenden straks via een Burenre-geling, Windfonds en Poldermolen meeprofitieren van de opbrengsten uit het windpark.

Een aanpak die past bij de visie op omgevingsmanagement van het minist-erie van Economische Zaken. Lennert Goemans: “Het is belangrijk om

EUROPESE DOELSTELLINGEN VOOR NEDERLAND

CO₂ (of: kooldioxide) komt onder meer vrij bij de verbranding van fossiele brandstoffen zoals olie en aardgas. Door de CO₂-uitstoot te verminderen, kan de opwarming van de aarde worden geremd. Hierover zijn internationale afspraken gemaakt. In Nederland heeft de overheid samen met meer dan veertig partijen het Energieakkoord afgesloten om van fossiele brandstoffen naar een CO₂-arme energievoorziening over te stappen en zo veel mogelijk energie te besparen. Om deze doelstellingen te kunnen halen, hebben Rijk en provincies afgesproken om in 2020 voor in totaal 6000 MW aan windmolens op land te bouwen. Deze windmolens leveren energie aan ongeveer 4 miljoen huishoudens. Energietransitie omvat niet alleen het bouwen van onder andere windmolens, maar ook onderzoek naar warmte en besparing en duurzame technologie zoals opvang en afvang van CO₂ en elektrisch vervoer. Voor de langetermijndoelstellingen wordt de dialoog aangegaan met burgers, bedrijven, kennisinstellingen, andere overheden en maatschappelijke organisaties. Momenteel wordt zowel online als tijdens bijeenkomsten in het hele land de dialoog aangegaan om ideeën en voorstellen binnen te krijgen. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in een beleidsagenda, waarin eind 2016 concrete voorstellen aan de Tweede Kamer worden gedaan voor een CO₂-arme energievoorziening in 2050.

CO₂-REDUCTIEDOELSTELLINGEN VAN DE EU:

ten opzichte van 1990
 2020 - 20%
 2030 - 40%
 2050 - 80 tot 95%

HERNIEUWBARE ENERGIE (EUROPESE RICHTLIJN)

2020 - 14%

De verbranding van fossiele brandstoffen draagt bij aan CO₂-uitstoot. Het aandeel hernieuwbare energie (zoals energie uit biomassa, windenergie en zonne-energie) neemt volgens de Nationale Energieverkenning 2015 met het vastgestelde beleid toe tot ruim 10 procent in 2020. Met het voorgenumen beleid wordt 12,4% in 2020 en 16,1% in 2023 gehaald. Eind vorig jaar zijn door de overheid en de andere partijen van het Energieakkoord extra maatreg-e-len genomen om dit doel te behalen.

mensen mee te nemen in de plannen en open te spreken over wat omwonenden kunnen verwachten. Je begint dan bij het gebied zelf: wat zijn hier de opgaven? En vervolgens kijk je naar het initiatief, voor bijvoorbeeld een windpark. Wat zijn de te verwachten effecten? En doet zich inderdaad een waardedaling van de woningen voor?”

“Bij Windpark Wieringermeer wordt in ieder geval echt gepraat tussen bewoners, initiatiefnemers en overheden”, ervaart Koers. “Constructieve gesprekken, en dat is al heel wat, evenals een profijtregeling. Maar als zo veel bewoners naar de Raad van State gaan, doe je het als overheid dan goed? Ondanks goede bedoelingen hebben de gesprekken dan geen oplossing gebracht.” De bezwaren van bewoners richten zich met name op de geluids-

normen, die volgens Koers in Nederland veel ruimer zijn dan in andere EU-landen. Ook willen omwonenden een betere garantie- en profijtregeling. De NLVOW lobbyt hiervoor in Den Haag. Een kwalijke zaak vindt hij het dat voor de turbines van het testveld van ECN in de Wieringermeer de geluidsnormen pas achteraf, na de monitoring, worden gehanteerd. “Dat is niet uit te leggen aan omwonenden.”

De NLVOW is daarnaast kritisch op de vergoedingen aan grondeigenaren voor het plaatsen van de turbines. Albert Koers: “Neem bijvoorbeeld het Windpark Fryslân in het IJsselmeer, waar het Rijk zelf eigenaar is van de gronden en voor het gebruik van ‘waardeloze blubber’ een bedrag van 4 miljoen euro betaald krijgt. Ook al wordt er door de exploitant een paar ton in een gebiedsfonds gestort als compensatie voor bijvoorbeeld wegblijvende recreanten, dan nog staat het in geen verhouding tot de schaderegeling aan bewoners, die hinder ondervinden. Wij pleiten in zijn algemeenheid voor een profijtregeling. Omwonenden die dagelijks last krijgen van de windmolens zouden een vergoeding moeten ontvangen die in een eerlijke verhouding staat met de grondeigenaren. Zij worden royaal betaald voor het gebruik van een klein stukje grond. In de verhouding tot de omwonenden zijn lasten en lusten niet in balans.”

Foto Windunie

Foto Windunie

Derck Truijens van Windunie is als initiatiefnemer trots op de 300-400 MW die Windpark Wieringermeer gaat bijdragen aan de landelijke energiedoelstelling. De structuurvisie die door de gemeente is voorbereid met veel bewonersavonden, heeft volgens hem bijgedragen aan een gevoel van betrokkenheid. “Ook het Windfonds, de met de Omgevingsraad vastgestelde Burenregeling en de Poldermolen, waarin de lokale gemeenschap kan investeren, dragen bij aan de betrokkenheid van omwonenden.” Ten aanzien van de grondvergoedingen geeft hij aan dat bij de hoogte ervan door Windunie wel degelijk rekening wordt gehouden met investeringen die grondeigenaren doen teneinde het windpark in lokaal eigendom te hebben. Dit geeft volgens hem voor hen juist een zeer groot ondernemersrisico. Dit is onder andere het geval bij de Windparken in Zeewolde, Wieringermeer, Drentse Monden en Oostermeer.

Andere benadering

Truijens erkent dat procedures waarbij locaties voor projecten zoals windparken via de rijkscoördinatie-regeling worden aangewezen moeilijker uit te leggen zijn aan de omgeving. Voor het slagen van de opgave van de energiedoelstellingen na 2020 ziet hij een andere benadering. “De doelstelling om CO₂ te reduceren zou beter als opgave aan de regio kunnen worden voorgelegd. Daardoor krijgt de omgeving zelf invloed op de manier waarop die doelstelling wordt ingevuld.” Ook Lennert Goemans vindt meedenken over CO₂-reductie goed passen in de visie op omgevingsmanagement van het ministerie EZ. “In het eind 2015 verschenen Energierapport kondigt het kabinet aan na 2023 te willen sturen op CO₂-reductie. En dat de besluitvorming zo dicht mogelijk bij de burger wordt georganiseerd. Dit betekent dat omwonenden kunnen meedenken over invulling van de CO₂-reductie

BETROKKEN PARTIJEN RONDOM WINDPARKEN

Ministerie EZ: Subsidieverlening, bevoegd gezag voor het rijksinpassingsplan (samen met minister IenM), coördinator vergunningprocedures
 Ministerie van IenM, Rijkswaterstaat: bevoegd gezag (samen met minister EZ) voor het rijksinpassingsplan
 Initiatiefnemer: is verantwoordelijk voor voorbereiding en realisatie van het project
 Netbeheerder: sluit windparken aan op het elektriciteitsnet
 Energiemaatschappijen: leveranciers van stroom aan de consument

door bijvoorbeeld zonneparken, windmolens of warmtenetten of door groot in te zetten op energiebesparing. Afweging van deze opties zou in de toekomst meer in de regio kunnen plaatsvinden, zodat er iets te kiezen valt.”

Bij windparken kunnen ook andere issues uit de omgeving een rol spelen. Zo waren bij Windpark Krammer landschappelijke kwaliteit en natuur onderwerpen waarover goede afspraken nodig waren. Lennert Goemans: “Het is heel gebruikelijk in RCR-projecten dat aan de hand van overleg met de omgeving plannen worden aangepast. Ook hier heeft de initiatiefnemer afspraken met de omgeving gemaakt, die de natuur ten goede komen. Zo wordt één molen voorlopig niet gebouwd op een locatie waar veel trekvogels het gebied aandoen. Ook worden vier molens op een andere plek ontmanteld. Door deze op de omgeving gerichte aanpak van de initiatiefnemer zijn alle beroepen op twee na ingetrokken.” Hij benadrukt dat landschappelijke waarden en natuur ook gezamenlijke waarden zijn. “Niemand is tegen de natuur, ook de initiatiefnemer niet. Een ontwikkelaar wil

17

TOETS 02 16

Foto Windunie

ook voorkomen dat vogels zich tegen de molens te pletter vliegen. Een windmolenpark wordt gezien als een ontwikkeling voor de langere termijn en dat betekent dat de relaties in het gebied langdurig goed moeten zijn. Een goede verstandhouding is belangrijk voor iedereen, want burens zijn naast omwonenden óók zelf gebruikers en dus potentiële klanten.”

Energiedialoog

De energievoorziening verandert en dat heeft invloed op het dagelijks leven van mensen: op de manier waarop woningen verwarmd worden, op de inrichting van het landschap en op het vervoer. Het idee is dat in het hele land burgers en bedrijven het initiatief nemen om energie te besparen, te verduurzamen en de CO₂-uitstoot terug te dringen. Van deze betrokkenheid, kennis en ervaring wil het kabinet gebruikmaken. Het is een grote opgave om in 2050 een CO₂-arme energievoorziening te hebben en dit kan alleen in een gezamenlijke inspanning. Om die reden is de Energiedialoog gestart.

Een bredere bewustwording van de energie-opgave is volgens Lennert Goemans nodig voor meer begrip. “Elektriciteit en gas worden in Nederland over het algemeen niet als schaars ervaren.” Gebruikers leggen geen directe relatie tussen energieprojecten en de stroom uit de stopcontacten en de warmte in hun woning. De opwekking van elektriciteit en gas is een tech-

niek die ver af staat van de gebruiker. Energie scoort bovendien hoog in de beschikbaarheid, en de eindigheid van traditionele energiebronnen is voor veel mensen moeilijk voorstelbaar. De beschikbaarheid van traditionele energiebronnen wordt steeds minder en ook de uitstoot van CO₂ die ermee gepaard gaat, maakt dat een overstap naar duurzame energiebronnen nodig is. Daarvoor hebben we elkaar nodig”, stelt Lennert Goemans. ■

MEER INFORMATIE:

- Lennert Goemans, projectmanager Omgevingsmanagement Ministerie EZ
- Derck Truijens, Windunie Development
- Albert Koers, Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW)

Foto Windunie

Foto Windunie